

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi

Valtioneuvoston selvitys: Valtion tukemaan EU:n ulkorajoilla tapahtuvaan muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaaminen

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston päätökseksi väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/399 (Schengenin rajasäännöstö) muuttamisesta

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n mukaiset kirjelmät seuraavista komission ehdotuksista: komission ehdotus neuvoston päätökseksi väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi (U 82/2021 vp), komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2016/399 (Schengenin rajasäännöstö) muuttamisesta (U 7/2022 vp) ja komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi (U 15/2022 vp).

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen: valtion tukemaan EU:n ulkorajoilla tapahtuvaan muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaaminen (E 130/2021 vp).

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot: hallintovaliokunta HaVL 3/2022 vp, HaVL 6/2022 vp, HaVL 8/2022 vp ja perustusvaliokunta PeVL 15/2022 vp ja PeVL 16/2022 vp. Lisäksi suuri valiokunta on saanut asiasta U 7/2022 vp sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanoton: Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan (StVP 16/2022 vp, 2.3.2022, 8 §). Erikoisvaliokunnat eivät ole ryhtyneet asian E 130/2021 vp osalta enempään toimenpiteisiin.

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Amnesty International, Suomen osasto ry
- IOM Finland

Suuren valiokunnan työjaosto on kuullut:

- komentaja, rajaturvallisuusasiantuntija Jani Järäinen, sisäministeriö
- johtava asiantuntija Kukka Krüger, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Katri Niskanen, sisäministeriö

Suuren valiokunnan työjaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lääkärit Ilman Rajoja

Suuren valiokunnan työjaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- professori Martti Koskeniemi
- professori Elina Pirjatanniemi
- Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestön Pohjois-Euroopan alue-edustusto (UNHCR, Regional Representation in Stockholm)

Viitetiedot

Asiaa on käsitelty suuren valiokunnan työjaostossa.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄT

Ehdotukset

Euroopan komissio on antanut useita ehdotuksia EU-lainsäädännön mukautuksiksi. Tavoitteen on parantaa EU:n jäsenvaltioiden toimintamahdollisuuksia sellaisissa tilanteissa, joissa muuttoliikettä ja kolmannen maan kansalaisia käytetään hyväksi valtiollisen hybrdivaikuttamisen välineenä (jäljempänä muuttoliikkeen välineellistäminen). Ehdotuksilla pyritään täydentämään ja vahvistamaan maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamiseen tähtäävää säädöskokonaisuutta. Ehdotuksien taustalla on erityisesti Valko-Venäjän hallinnon yhteistyössä salakuljettajien ja rikollisverkostojen kanssa toteuttamat muuttoliikkeen välineellistämisen toimet Latvian, Liettuan ja Puolan Valko-Venäjän vastaisilla rajoilla. Ehdotetuilla toimilla vastattaisiin tilanteeseen, jossa välineellistämistarkoituksessa hyödynnettävät kolmannen maan kansalaiset ovat jo EU:n ulkorajavaltioiden rajanylityspisteellä tai niiden alueella.

Päätösehdotus väliaikaisista hätätoimenpiteistä Latvian, Liettuan ja Puolan hyväksi

Komission ehdotuksen [COM(2021) 752] tarkoituksena on luoda turvapaikka-asioden ja muuttoliikkeen hallintaa koskeva hätätilamenettely, jota sovelletaan henkilöihin, jotka on tavattu Latvian, Liettuan tai Puolan Valko-Venäjän vastaisen rajan läheisyydestä luvattoman ulkorajan ylittämisen jälkeen, ja henkilöihin, jotka ovat ilmoittautuneet rajanylityspisteessä. Tavoitteena on

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

parantaa kyseisten jäsenvaltioiden mahdollisuuksia hallita alueelleen jo suuntautunutta muuttoliikettä. Ehdotuksessa esitettyjen vähimmäisehtojen täyttyessä jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus poiketa EU:ssa tavanomaisesti sovellettavista säännöksistä, jotka koskevat kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten rekisteröintiä, rajamenettelyä, aineellisia vastaanotto-olosuhteita ja paluumenettelyä.

Komissio ehdottaa seuraavia toimia: 1) Määräaikaa turvapaikkahakemuksen rekisteröinnille voitaisiin pidentää kolmesta päivästä neljään viikkoon, 2) Tietyin edellytyksin kaikkiin hakijoihin voitaisiin soveltaa niin sanottua rajamenettelyä, 3) Aineelliset vastaanotto-olosuhteet voitaisiin rajata perustarpeisiin, joilla tarkoitetaan ruokaa, vettä, vaatteita, riittävää terveydenhoitoa ja tilapäistä majoitusta hakemuspäivästä lukien ja 4) Paluumenettelyyn ei sovellettaisi EU:n paluudirektiiviä, vaan siitä voitaisiin päättää kansallisesti. Toimet olisivat tilapäisiä, niitä sovellettaisiin kuuden kuukauden ajan, mikä komission arvion mukaan on riittävä aika saada akuutti tilanne hallintaan. Vain Latvia, Liettua ja Puola voisivat soveltaa ehdotettua neuvoston päätöstä. Näillä jäsenvaltioilla ei kuitenkaan olisi velvollisuutta ottaa toimia käyttöön.

Valtioneuvosto on antanut ehdotuksesta perustuslain 96 §:n mukaisen kirjelmän U 82/2021 vp. Ehdotuksen käsittelyn eteneminen EU-tasolla on epävarmaa.

Ehdotus Schengenin rajasäännösten muuttamiseksi

Komission ehdotuksen [COM(2021) 891] tarkoituksena on kehittää Schengenin rajasäännöstä siten, että siihen sisällytettäisiin muuttoliikkeen välineellistämisen määritelmä. Ehdotuksen mukaan muuttoliikkeen välineellistämiseksi katsottaisiin tilanteet, joissa kolmas maa yllyttää ihmisiä EU:n ulkorajalle aktiivisesti rohkaisten tai järjestäen tätä liikehdintää oman alueensa kautta ulkorajalle. Tilanteisiin liittyy myös kolmannen maan tavoite aiheuttaa sellaista epävakautta EU:ssa tai jäsenvaltioissa, joka on omiaan vaarantamaan jäsenvaltion kriittiset toiminnot mukaan lukien alueellinen koskemattomuus, yleinen järjestys ja turvallisuus sekä kansallisen turvallisuuden ylläpito. Ehdotuksella selvennettäisiin nykyistä oikeustilaa listaamalla konkreettisia toimenpiteitä, jotka jäsenmaalla on käytettävissään rajanylityspaikoilla tai mihin toimenpiteisiin jäsenmaan tulisi ryhtyä rajojen valvonnan tehostamiseksi. Myös Euroopan raja- ja merivartiostolle annettaisiin tehtäviä välineellistämistilanteisiin liittyen.

Ehdotuksen mukaan asetuksessa säädettäisiin myös yhdenmukaisista toimenpiteistä ulkorajoilla kansanterveyden vaarantuessa, vaihtoehtoisista keinoista sisärajoille sisärajavalvonnan sijaan, kolmannen maan kansalaisen välittömästä siirtämisestä takaisin toiseen jäsenmaahan sekä sisärajavalvonnan palauttamiseen liittyvistä mekanismeista.

Valtioneuvosto on antanut ehdotuksesta perustuslain 96 §:n mukaisen kirjelmän U 7/2022 vp.

Asetusehdotus muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamisen pysyväksi järjestelyksi

Komissio ehdottaa [COM(2021) 890], että toimet, joita ehdotetaan Latvian, Liettuan ja Puolan tukemiseksi, tulisivat osaksi pysyvää järjestelyä muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi. Ehdotuksen tavoitteena on parantaa jäsenvaltioiden mahdollisuuksia vastata muuttoliikkeen välineellistämisen tilanteisiin inhimillisellä, asianmukaisella ja ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla.

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

Asetus tulisi sovellettavaksi, mikäli tilanne ulkorajoilla vastaisi Schengenin rajasäännösten määritelmä muuttoliikkeen välineellistämisestä.

Ehdotettavalla säädöksellä asetettaisiin EU-oikeudelliset raamit sille, mihin toimiin jäsenvaltiot voivat välineellistämistilanteen hallitsemiseksi ryhtyä. Komissio ehdottaa seuraavia toimia: 1) Määräaika turvapaikkahakemuksen rekisteröinnille voitaisiin pidentää neljään viikkoon, 2) Tiettyin edellytyksin kaikkiin hakijoihin voitaisiin soveltaa niin sanottua rajamenettelyä, 3) Aineelliset vastaanotto-olosuhteet voitaisiin rajata perustarpeisiin, joilla tarkoitetaan ruokaa, vettä, vaatteita, riittävää terveydenhoitoa ja tilapäistä majoitusta hakemuspäivästä lukien ja 4) Paluumenettelyyn ei sovellettaisi EU:n paluudirektiiviä eikä menettelyasetuksen mukaista paluunrajamennettelyä, vaan menettelystä voitaisiin päättää kansallisesti. Ehdotetusta sääntelystä seuraisi se, että kaikkien välineellistämistilanteissa ulkorajan ylittäneiden henkilöiden hakemus käsiteltäisiin ns. rajamenettelyssä raja-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä, eikä henkilöllä olisi mahdollisuutta liikkua vapaasti jäsenvaltion alueella tai muihin jäsenvaltioihin.

Jäsenvaltioilla ei olisi velvollisuutta ottaa toimia käyttöön, vaan ne voisivat harkintansa mukaan pyytää tätä mahdollisuutta komissiolta. Jäsenvaltion toimittaman selvityksen pohjalta komission tulisi viipymättä päättää, antaako se ehdotuksen neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi, jonka nojalla poikkeuksia voitaisiin soveltaa. Poikkeusmenettelyä voitaisiin soveltaa enintään kuuden kuukauden ajan. Komissio seuraisi päätöksen soveltamista ja se voisi ehdottaa täytäntöönpanopäätöksen kumoamista tai uuden, enintään kuusi kuukautta voimassa olevan, päätöksen tekemistä.

Valtioneuvosto on antanut ehdotuksesta perustuslain 96 §:n mukaisen kirjelmän U 15/2022 vp.

Komission sekä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tiedonanto

Komissio sekä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ovat antaneet yhteisen tiedonannon muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamisesta. Tiedonannossa kuvataan niitä toimenpiteitä, joita tällaisen välineellistämisen vastatoimina voidaan nykysääntelyn mukaan tehdä. Lisäksi siinä pohditaan, mitä toimia tarvitaan jatkossa vastaavan välineellistämisen ennaltaehkäisemiseksi. Edellä mainitut ehdotukset perustuvat tähän tiedonantoon.

Valtioneuvosto on toimittanut asiasta eduskuntaan perustuslain 97 §:n mukaisen kirjelmän E-130/2021 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

(1) Suuri valiokunta käsittelee lausunnossaan kokoavasti valtioneuvoston kirjelmissä U 82/2021 vp, U 7/2022 vp, U 15/2022 vp ja E 130/2020 vp esitettyjä Suomen neuvottelutavoitteita ja erityisesti niitä keskeisiä periaatteita, joiden täyttyessä muuttoliikkeen välineellistämistä koskevat esitykset poikkeuksiksi turvapaikkamenettelyä, paluuta ja aineellisia vastaanotto-olosuhteita koskevista menettely-, vastaanotto- ja paluudirektiivin säännöksistä ovat hyväksyttävissä. Schen-

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

genin rajasäännöstöä koskevan ehdotuksen osalta suuri valiokunta käsittelee lyhyesti muuttoliikkeen välineellistämistä koskevan kysymyksen lisäksi myös muita säännöstöön ehdotettuja muutoksia.

(2) Suuri valiokunta on arvioissaan ottanut huomioon erikoisvaliokuntien lausunnoissa omien toimialojensa näkökulmasta esille nostamat havainnot ja näkemykset. Suuri valiokunta on saanut kirjelmästä U 82/2021 vp lausunnon hallintovaliokunnalta (HaVL 3/2022 vp), kirjelmästä U 7/2022 vp lausunnot hallintovaliokunnalta (HaVL 8/2022 vp), perustuslakivaliokunnalta (PeVL 15/2022 vp) sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnalta (StVP 16/2022 vp, 2.3.2022, 8 §) ja kirjelmästä U 15/2022 lausunnot hallintovaliokunnalta (HaVL 6/2022 vp) ja perustuslakivaliokunnalta (PeVL 16/2022 vp). Selvityksen E 130/2021 vp käsittely on erikoisvaliokunnissa päättynyt enemmittä toimenpiteittä.

Keskeiset ehdotuksien valmistelua ohjaavat periaatteet

(3) Suuri valiokunta pitää kannatettavana ehdotuksien tavoitetta parantaa EU:n jäsenvaltioiden toimintamahdollisuuksia sellaisten tilanteiden varalta, joissa muuttoliikettä käytetään hyväksi valtiollisen hybridivaikuttamisen välineenä. EU:n ulkorajalle kohdistuvana tällainen toiminta on kaikkien jäsenvaltioiden yhteinen haaste, johon vastaamiseen tarvitaan yhteisiä ratkaisuja ja yhtenäisiä toimintamalleja.

(4) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että EU:ssa tarvitaan ratkaisuja muiden keinojen ohella myös tilanteisiin, joissa henkilöitä on välineellistämisen seurauksena saapunut ulkorajavaltioiden rajanylityspisteille tai ylittänyt ulkorajan luvottomasti. Jäsenvaltioilla on näissä tilanteissa oltava käytössään tehokkaat keinot hallita sen alueelle suuntautunutta muuttoliikettä ja torjua luvattonta edelleen liikkumista toisiin jäsenvaltioihin perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla.

(5) Hallintovaliokunta tähdentää, että jäsenvaltioilla tulee olla käytössään riittävät keinot tällaiseen hybridivaikuttamiseen puuttumiseksi, jotta alueellinen koskemattomuus, yleinen järjestys ja turvallisuus sekä kansallinen turvallisuus kyetään kaikissa tilanteissa turvaamaan. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että välineellistämiseen kohdistuvissa toimissa huomioidaan valtion oikeus päättää ulkorajojensa turvallisuudesta ja siitä, kenellä on pääsy valtion alueelle (HaVL 3/2022 vp, HaVL 6/2022 vp, HaVL 8/2022 vp, ks. myös PeVL 15/2022 vp). Perustuslakivaliokunta toteaa, että valtion tulee pyrkiä takaamaan kansallinen turvallisuus sekä yleinen järjestys kaikissa olosuhteissa (PeVL 15/2022 vp, PeVL 16/2022 vp). Tämä edellyttää myös asianomaisten viranomaisten riittävien resurssien varmistamista niin kansallisesti kuin EU-tasolla.

(6) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että muuttoliikkeen välineellistämistilanteita varten EU:lla on käytössään johdonmukainen ja oikeasuhtainen oikeudellinen kehys, jossa määritellään selkeästi ne turvapaikka- ja paluumenettelyä sekä vastaanotto-olosuhteita koskevat puitteet, joissa jäsenvaltiot voivat välineellistämistilanteissa toimia. Jokaisessa prosessin vaiheessa on määriteltävä täsmällisesti, mitä jäsenvaltiolta edellytetään ja mitkä ovat yksilön oikeudet ja velvollisuudet.

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

(7) Koska ehdotetut toimet merkitsevät poikkeamista tavanomaisesti sovellettavasta sääntelystä, suuri valiokunta pitää perusteltuna ehdotettua mallia, jossa niiden käyttöönotto edellyttää erillistä täytäntöönpanopäätöstä ja sitä, että käsillä katsotaan olevan Schengenin rajasäännösten määritelmän mukainen muuttoliikkeen välineellistämisen tilanne. On tärkeää, että välineellistämisen määritelmän osalta valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota sääntelyn selkeyteen ja täsmällisyyteen (PeVL 15/2022 vp). Samanaikaisesti neuvotteluissa on varmistettava se, että tarvittavat toimet voidaan ottaa käyttöön nopeasti ja oikea-aikaisesti.

(8) Suuri valiokunta painottaa, että kaikkien EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan toimenpiteiden on tapahduttava kansainvälisen oikeuden velvoitteiden mukaisesti ja niiden on kunnioitettava jäsenvaltioita ja EU:ta velvoittavia perus- ja ihmisoikeuksia, otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö sekä turvattava ihmisarvoinen ja asianmukainen kohtelu. Suuri valiokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen siitä, että EU-säädösvalmistelussa on varmistettava se, että vaatimukset perusoikeuksien ja kansainvälisestä oikeudesta johtuvien velvoitteiden kunnioittamisesta kirjataan säädöksissä riittävän sitovaan ja velvoittavaan muotoon. Myös ehdotusten kumulatiivisia perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia on arvioitava nykyistä kattavammin kansallisesti ja EU-tasolla (PeVL 16/2022 vp).

(9) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta korostaa, että myös välineellistämistilanteissa on varmistettava yksilön mahdollisuus hakea kansainvälistä suojelua, saada hakemus käsiteltyä asianmukaisessa menettelyssä ja palautuskiellon kunnioittaminen. Hallintovaliokunta toteaa, ettei näihin velvoitteisiin liity joustonvaraa tai kansallista harkintavaltaa, eikä sellaista ehdoteta myöskään käsillä olevassa asetusehdotuksessa pysyväksi järjestelyksi (HaVL 6/2022 vp). Aineellisten vastaanotto-olosuhteiden osalta vaatimukseksi on asetettava se, että ne täyttävät vähintään ehdotetut perustarpeet. Säilöönoton tulee olla viimesijainen toimenpide. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeudet ja erityistarpeet sekä lapsen edun ensisijaisuus on huomioitava kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla turvapaikka- ja paluumenettelyn kaikissa vaiheissa ja vastaanottoa järjestettäessä. Suuri valiokunta pitää näkemyksiä perusteltuina ja kiinnittää valtioneuvoston huomiota siihen, että EU:n turvapaikkapolitiikassa on noudatettava perus- ja ihmisoikeuksia sekä kansainvälisestä oikeudesta johtuvia velvoitteita myös välineellistämistilanteissa.

(10) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston ja erikoisvaliokuntien (HaVL 8/2022 vp, PeVL 16/2022 vp) arvioon siitä, että myös Schengenin rajasäännösten uudistaminen on tarpeen muuttuneessa toimintaympäristössä, jotta Schengen-järjestelmän kestävyys ja uskottavuus voidaan turvata kriisien yhteydessä. Myös Schengenin rajasäännöstöä on kehitettävä, jotta sen avulla voidaan omalta osaltaan vastata muuttoliikkeen välineellistämisen lisäksi nykyistä paremmin terveysuhkiin ulkorajoilla ja laajamittaiseen, luvattomaan liikkumiseen Schengenin sisärajojen yli jäsenvaltiosta toiseen. Schengenin rajasäännöstöä on kehitettävä tavalla, joka mahdollistaa jäsenmaille tehokkaat ja oikeasuhteiset keinot vastata muuttuviin tilanteisiin sekä ulko- että sisärajoilla perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla. Jäsenvaltioilla tulee olla jatkossakin mahdollisuus palauttaa, tarvittaessa hyvinkin nopeasti, rajavalvonta sisärajoilleen.

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

Kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistaminen

(11) Suuri valiokunta korostaa, että kestävien ratkaisujen perustana on oltava ajantasainen ja yhteinen tilannekuva. Myös tilanteiden ennakkointia on kyettävä kehittämään kokonaisvaltaisesti.

(12) Hallintovaliokunnan arvioon yhtyen suuri valiokunta katsoo, että ehdotuksien jatkovalmistelussa on otettava huomioon Venäjän laajamittaisten Ukrainaan kohdistuvien sotatoimien johdosta perusteellisesti muuttunut turvallisuustilanne. Ehdotuksien riittävyttä on arvioitava myös tätä taustaa vasten. Hallintovaliokunta muistuttaa, että myös Suomi voi EU:n ulkorajavaltiona olla muuttoliikkeen välineellistämisen muodossa tapahtuvan hybridivaikuttamisen kohteena (HaVL 6/2022 vp, HaVL 8/2022 vp).

(13) Suuri valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn arvioon siitä, että ulkorajavaltiona Suomelle on erittäin tärkeää, että muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseksi EU:ssa kehitetään monipuolinen valikoima operatiivisia, oikeudellisia, diplomaattisia ja taloudellisia työkaluja. Suuri valiokunta painottaa, että EU:n valmiuksia vastata hybridiuhkiihin on vahvistettava horisontaalisesti ja eri EU:n politiikkasektorit läpileikkaavasti. Tällaiseen vihamieliseen ja epäinhimilliseen hybridivaikuttamiseen on kyettävä vastaamaan mahdollisimman laajalla keinovalikoimalla ja toimien kielteiset vaikutukset suunnattava tällaista vihamielistä toimintaa harjoittaviin ja ihmisten haavoittuvuutta poliittisiin tarkoituksiin hyväksikäyttäviin tahoihin.

(14) Pakotteiden ja muiden ulkopoliittisten rangaistustoimien lisäksi suuri valiokunta korostaa ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan vastaisen työn ja ihmiskaupan ja -salakuljetuksen taustalla olevan rikollisen toiminnan kitkemisen tärkeyttä. Suuri valiokunta katsoo, että muuttoliikkeen välineellistämiseen sisältyvän ihmissalakuljetuksen ehkäisemiseksi on olennaisen tärkeää saada liikenteenharjoittajat tiiviisti mukaan salakuljetusreittien tukkimiseen. Suuri valiokunta ottaa erikseen kantaa valtioneuvoston asiaa koskevaan perustuslain 96 §:n mukaiseen kirjelmään U 5/2022 vp (asetusehdotus ihmiskauppaa tai maahanmuuttajien salakuljetusta helpottavien tai harjoittavien liikenteenharjoittajien vastaisista toimenpiteistä) saatuaan asiasta valtioneuvoston kantaa täydentävän jatkokirjelmän.

(15) Suuri valiokunta toteaa, että kokonaisvaltainen ja erilaiset muuttoliiketilanteet huomioiva maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka tekee EU:n ja jäsenvaltiot vähemmän haavoittuviksi hybridivaikuttamiselle muuttoliikkeen välineellistämisen keinoin. Tämän vuoksi on kiireellistä edetä yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistuksessa, jotta jäsenvaltioiden toimintavalmiuksia voidaan parantaa kaikissa muuttoliiketilanteissa. Kuten hallintovaliokunta (HaVL 3/2022 vp, HaVL 6/2022 vp, HaVL 8/2022 vp) toteaa, yhteisesti sovittu, tehokas ja oikeudenmukainen turvapaikkapolitiikka edistää ennustettavuutta ja tilanteen hallittavuutta. Myös tehokas ja kattava EU:n ulkorajojen valvonta on tärkeä osa tätä kokonaisuutta.

(16) Kokonaisuuteen kuuluu keskeisesti myös sääntelemättömän muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vaikuttaminen. Kansainvälinen yhteisö on viime vuosina laatinut myös useita ihmiskaupan vastaisia lainsäädäntöinstrumentteja, jotka velvoittavat valtioita ennalta ehkäisemään ihmiskauppaa, auttamaan ja suojelemaan ihmiskaupan uhreja, varmistamaan ihmiskauppaan syyllistyneiden asianmukaisen syytteenpanon sekä tekemään yhteistyötä maiden kesken näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ja ihmisten hyväksikäytön lopettamiseksi oikeudellisesti kestävien toi-

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

mien avulla. Suuri valiokunta toistaa (SuVL 9/2020 vp) näkemyksensä siitä, että tosiasiallisesti toimivien palautusjärjestelmien aikaansaaminen ja EU:n yhteisen palautuspolitiikan tehostaminen ja kumppanuudet kolmansien valtioiden kanssa kansainvälisiä velvoitteita (mm. palautuskielto ja joukkokarkotuskielto) noudattaen on tärkeä osa tätä kokonaisuutta. Suuri valiokunta korostaa EU:n ulkosuhteiden välineiden ja rahoituksen tehokkaan hyödyntämisen merkitystä. Kumppanuuksilla muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa voidaan osaltaan vaikuttaa siihen, etteivät näiden maiden kansalaiset tai niiden alueella oleskelevat ihmiset päädy välineellistämisen kohteiksi. Virheellisen tai harhaanjohtavan tiedon torjunta ja oikeasisältöisen tiedon välittäminen ovat tärkeä osa EU:n yhteistä toimintaa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asioissa U 82/2021 vp, U 7/2022 vp, U 15/2022 vp ja E 130/2021 vp valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto SuVL 5/2022 vp

Helsingissä 20.4.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

1. varapuheenjohtaja Jani Mäkelä ps
 2. varapuheenjohtaja Merja Kyllönen vas
- jäsen Eva Biaudet r
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Sari Essayah kd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Iris Suomela vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Mari Holopainen vihr
varajäsen Inka Hopsu vihr
varajäsen Pasi Kivisaari kesk
varajäsen Anna Kontula vas
varajäsen Matias Marttinen kok
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto